

aydın müzesindeki skylla başlığının öyküsü

Pek muhterem hocam Doç. Dr. Bedrettin CÖMERT'in aziz hatırasına...

Skylla Başlığı ören yerindeki orijinal yerinde

Başlığın 13.11.2001 tarihinde Aydın Müzesi'ndeki yerine konması

Başlığın Müze bahçesindeki görünümü

Başlığın 05.01.2002 tarihinde yağın karın altındaki görünümü

“Akdenize bir kısarak başı gibi uzanan bu topraklar...”, Anadolu yarımadası, kültürlerin ve uygarlıkların beşiğidir. Anadolu Toprakları üzerinde bir çok kültür gelmiş geçmiştir. Her kültür; kendinden önceki kültürlerden bir şeyler almış, kendinden sonra gelen kültüre de bir şeyler bırakmıştır. Anadolu, her türlü zenginliğiyle herkesin ilgisini çekmiştir. Tarihin her döneminde dost düşman herkesin Anadolu üzerinde gözü olmuştur. Bundan böyle de olacaktır.

Dünyada ilk güzellik yarışması Anadolu yarımadasında yapılmıştır. Mitolojik kaynaklardan öğrendiğimize göre; Kral Peleus, Nereidlerden -Deniz tanrısı Nereus'un elli tane kızına verilen isim- biri olan Tethis ile evlenecekti. Düğüne ölümsüzlerin birisi -kavga, nifak tanrıçası Eris- hariç herkes çağrılmıştı. Tanrılar ve Tanrıçalar ya da diğer bir tanımla Olymposlular, Eris tanrıçadan hiç hoşlanmazlardı. Eris, düğüne davet edilmemesine çok kızdı. Bunun öcünü almalydı. Oç alma vaktini sabırla bekledi. O vakit gelince eline altın bir elma alıp, üzerine “ **En güzel kadına** „ ibaresini yazarak tanrıçalar arasına atar. Bütün tanrıçalar elma benim diye sahip çıktılar. Sonra adaylar elene elene üçe indi. Üç aday birbirinden güçlü ve güzeldi. Bunların ilki tanrılar tanrısı Zeus'un karısı; kiskanç, öfkeli ve kinci olarak bilinen; evliliğin ve gebeliğin koruyucu tanrıçası **Hera**'dır. Diğer ikisi de Zeus'un başka aşıklarından olan güzellik ve aşk tanrıçası **Aphrodite** ile doğru ve haklı savaşın tanrıçası **Pallas Athena** idi. Eris bu

üç güzel tanrıça arasında kimin daha güzel olduğu konusunda öyle bir kavga çıkarır ki, tanrıçalar en güzelin seçilme işini tanrılar tanrısı Zeus'un yapmasını istediler. Zeus bu! Kaçın kura'sı oltayı yutmadı. **"Siz en iyisi İda (Kaz) Dağı'na gidin orada Paris adlı bir çoban yaşar. Güzellikten onun kadar anlayana bulamazsınız. Yargıyı O versin ,"** deyip yükü üstünden atar. Burada; dünyanın o gün için en yakışıklı erkeği olan Paris'i tanyalım. Troia (Troya) kralı Priamos'un eşi Hekabe'den olma oğlu Paris'in doğumunda tanrısal bir alamet belirir. Hekabe, Paris'i doğurmak üzere olduğu sırada bir rüya görür. Rüyasında; **bir meşale dünyaya getirdiğini ve bu meşalenin Troya kalesini ateşe verdiği gördü.** Baba Priamos, bu rüyayı kahinlere yorumlattı. Kahinler; **" bu çocuğun büyüdüğünde Troya'nın mahvına sebep olacağını, onun için bebeği doğar doğmaz yok etmesini,"** Priamos'a söylediler. Ancak anne Hekabe, annelik duygularının ağır basmasıyla bebeğinin öldürülmektense İda (Kaz) Dağı'na terk edilmesini istedi. Paris bebeği, İda Dağı'na bıraktı. Bebeği çobanlar buldu. Çobanlar bebeği büyüttüler ve ona korunan yada koruyan adam anlamına gelen **"Aleksandros,"** adını verdiler. Çünkü Paris, dağda ölmemiş bulunup alındığı için **"korunmuş,"** tu. İşte bu yakışıklı delikanlı dünyanın en anlamlı ve önemli olan tanrıçalar arası güzellik yarışmasının tek seçicisi olacaktı. Üç tanrıça şanlarına bir de güzellik kraliçesi sanını eklemek için haberci tanrı Hermes'in kılavuzluğunda İda Dağı'na geldiler. Ölümlü Paris, üç tanrıçayı birden karşısında görünce korkar ve kaçmaya başlar. Hermes, Paris'e **"korkacak bir şey olmadığını Zeus'un iradesi namına hakemlik etmesini,"** söyledi. Paris bu sözlerle rahatladı.

Bir büyüğümün* darb-ı mesel gibi bir lafı vardır. Biraz amiyane olsa da **" Beyaz baldıra ve paraya aldanmayan erkek yoktur.,"** vecizesi adeta Paris için söylenmiştir.

Dünyanın Ogün için en güzel kadını olan Helena tanrılar tanrısı Zeus'un Leda'dan olma kızıydı. Herkes Helena ile evlenmek istiyordu. Üvey babası kızıyla evlenmek isteyen damat adaylarından: **"Kızımı içinizden birine vereceğim. Kızımı kime verirsem, hepiniz ona yaşadığımız sürece destek olacaksınız.,"** diye söz aldı. Kızını Agamemnon'un kardeşi Menelaos'a verdi. Damadını da Sparta kralı yaptı.

Aphrodite, verdiği sözde durarak Paris'i elinden tutarak Menelaos'un sarayına götürdü. Menelaos, Paris'i güler yüzle karşıladı onu misafir etti. O günlerde Helena Paris'i sarayında görünce ona aşık oldu. Bir gün Menelaos'un Girit'e gitmesi gerekiyordu. Gitti. Dönüşünde aşıkları sarayında bulamadı. Helena, Paris'le Troya'ya kaçmıştı. Bu kaçış Troya savaşı'nın sebebi oldu. Bu göstermelik, bir bahane idi. Asıl neden Anadolu topraklarının her konudaki zenginliği ve üstünlüğü karşısındaki Yunan karasının zayıflığı idi. Tarihin her devrinde Yunan devletlerinin gözü Anadolu'nun üstünde olmuştur.

Homeros, Troya Savaşını İlyada kitabında destanlaştırarak anlatmıştır. Bu savaş hile ile kazanılmış bir savaştır.

Fatih Sultan Mehmet, 1453 yılında İstanbul'u aldıktan sonra; Paris'in ağabeyi Troya savaşının kahramanlarından **Hektor'un öcünü aldığı** söylemiştir. Aynı şekilde Gazi Mustafa Kemal,

* Bu büyüğüm, amcam, Galip GÜNEY'dir. Muğla İli, Milas İlçesi, Karacahisar Köyünün uzun yıllar muhtarlığını yapmıştır. 1934 yılında imece usulü ile 5 derslikli modern köy ilk okulu onun muhtarlığı zamanında yapılmıştır. Galip GÜNEY, bilge, sözlü tarih ustası, ileri görüşlü bir insandı. Allah rahmet eylesin. Karacahisar ilk okulu'nun öyküsü ayrıca kaleme alınacak.

aydın müzesindeki arkeoloji skylla başlığının öyküsü

www.aydineczaci.org.tr

Mustafa Kenan ÖZKAN
Araştırmacı - Sanat Tariçisi

)) Dumlupınar zaferinden sonra, **Troya'nın öcünün alındığını** beyan ettiği rivayet edilmiştir.

Ozan Homeros, hile ile kazanılan savaşın Yunanlı kahramanlarından Odysseus'un Yunanistan'a maceralı bir şekilde dönüşünü Odysseia adlı kitabında anlatır. Odysseus geri dönüş yolculuğunda ummadığı tehlikelerle karşılaşmış ve onlardan bir şekilde kurtularak evine dönebilmiştir. Bu tehlikelerden birisi de Skylla canavarıdır. İtalya ile Sicilya arasındaki Messina, Boğazı'nın her iki kıyısında pusuda bekleyen iki canavar vardır. İtalya kıyısındaki Kharybdis, Sicilya kıyısındaki Skylla canavarıdır. Büyücü kadın Kirke, Skylla canavarının önünden geçerken altı denizcisini kurban olarak Skylla'ya vererek geçebileceğini söyler. **Skylla canavarı; bir mağarada yaşar. Sesi yeni doğmuş bir eniğin sesine benzer, acı acı, ulur. Kendisi korkunç bir canavardır. Kimse onu görmek istemez. Bir tanrı bile! Biçimsiz ve güdük köpek biçimli on iki ayağı vardır. Uzun boyunlu altı tane başlı, her kafada üst üste sımsıkı üç sıra dişli ağızları daima ölüm saçar. Mağaranın ağzında bele kadar, mağara içine gömülü avını hazır bekler. Odysseus, uyarıldığı gibi dikkatli bir şekilde bu mağaranın önünden geçerken Skylla birden bire geminin ambarına dalarak en güçlü kürekçilerden altısını kapıp, koparır yer.** Odysseus olayı fark ettiğinde altı kürekçisi Skylla'nın ağzında "Odysseus", bizi kurtar diye bağırıp çağırıp çırpınıyorlardı. Skylla; önceleri yarı tannısal genç ve güzel bir peri (Nymphe) kıızıydı. Deniz tanrılarından Glaukos, Skylla'ya aşık olmuştu. Skylla, Glaukos'dan kaçıyordu. Bunun üzerine Glaukos, büyü yaptırmak için büyücü Kirke'ye gitti. Kirke, Glaukos'a aşık oldu. Glaukos, Kirke'nin aşkını kabul etmedi. Kirke buna çok kızdı. Glaukos'dan öcünü sevdiği kız Skylla'ya büyü yaparak aldı. Dünyalar güzeli Skylla, Kirke'nin büyüyle yukarıda anlatıldığı gibi korkunç bir canavara dönüştürüldü.

Bu öykü yüzyıllar sonra Magnesialı heykeltıraşlar tarafından Magnesia antik kenti Çarşı Bazilikası'nın paye başlıklarında tasvir edilmiştir.

Magnesia antik kenti, arkeoloji literatüründe Menderes Magnesiası olarak bilinmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 45 plaka nolu İli Manisa'nın merkezi Manisa şehri, antik devirde hemen yakınındaki Sipylos Magnesiası adıyla adlandırılmıştır.

Menderes Magnesiası; bu gün Aydın İli, Germencik İçesi, Tekin köyü sınırları içersinde kalmaktadır. Ören yerinin içinden Söke-Ortaklar karayolu geçmektedir. Magnesia antik kenti, Teselya'dan (Yunanistan'da bir bölge) gelen Magnetler tarafından kurulmuştur. Kentin kuruluş tarihi M.Ö. 1200-1100 yıllarına kadar gitmektedir. İlk kentin nerede kurulduğu bilinmemektedir. Kent; Menderes Nehri'nin sürekli yatak değiştirmesi, taşması sonucunda meydana gelen salgın hastalıklar ve Pers tehlikesinden korunmak için M.Ö.400-399 yıllarında komutan Thibron tarafından Gümüş Dağı'nın zirvesindeki Leukophyrs'e taşınmıştır.

Magnesia kenti, bu günkü yerinde daha sonra kurulmuştur. Kentin etrafı surlarla çevrilidir. Kent; Efes, Priene ve Tralleis kentleri arasında kalan ticari ve stratejik açıdan kavşak noktasında oldukça önemli bir konuma sahipti. Ören yerinde arkeolojik kazılar ilk önce Fransız seyyahı Charles Texier Tarafından 1842/1843 yıllarında yapılmıştır. Bulunan eserler Paris'e götürülmüştür. 1891-93 yıllarında ise Carl Human tarafından yapılan kazılarda bulunan eserlerin büyük kısmı Berlin'deki Pergamon bir kısmı da İstanbul Arkeoloji Müzelerine götürülmüştür. Ören yerindeki kazılara; 90 yıl sonra 1984 yılında

aydın müzesindeki arkeoloji skylla başlığının öyküsü

Mustafa Kenan ÖZKAN
Araştırmacı - Sanat Tariçisi

www.aydineczaci.org.tr

Aydın Müzesi Başkanlığında Doç. Dr. Orhan Bingöl'ün bilimsel danışmanlığında tekrar başlanmıştır. 1985 yılında Magnesia kazısı Başkanlığı, Doç. Dr. Orhan Bingöl'e verilmiştir. (1984 yılından itibaren kazılar sistemli bir şekilde devam etmektedir.) 1989 yılı kazı sezonunda önceleri Bizans Kilisesi olarak isimlendirilen Çarşı Bazilikası kazısında Apsis önündeki haçvari fil ayakların başlıklarında M.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen Skylla başlığı bulunmuştur. **Başlığın alt kısmı arka cephe hariç akantus yaprakları ile süslenmiştir. Yaprakların üstündeki alana insan figürleri yüksek kabartma tarzında tasvir edilmiştir. Her iki yan yüzde birer Nereid kızı figürü işlenmiştir. Ön yüzde ortada cepheden kız başlı ve gövdeli, güdük ve köpek başlı ayakları yanlara açık Skylla canavarı yer almakta, iki yanında ikişer erkek figürü ile birer deniz hayvanının vücudu yerleştirilmiştir. Ön yüzün her iki ucunda ellerinde kavkuları olan birer Triton (üst yarısı insan, altı Balık şeklindeki yaratıklardır. Denizi dalgalandırmak istedikleri zaman deniz minaresi kavkularını üflemeleri yeterdi.) yer almaktadır.**

Skylla başlığı bulunduğu tarihten itibaren her eser, ait olduğu yerde güzel ve değerlidir; görüşü doğrultusunda ören yerinde korunmaya çalışılmıştır. Bütün koruma önlemlerine rağmen 14.07.2001 tarihinde önce Skylla figürünün sağ kolu kırılarak çalınmış; bu olaydan birkaç ay sonra da 20-21.10.2001 gecesi bu sefer Skylla'nın başı kırılarak çalınmıştır. 6 m. yüksekliğe konulan başlığa sürgülü merdiven konularak çıkılmış ve Skylla başının kırılarak çalındığı tespit edilmiştir. Bu olayların sonucu başlığın orijinal yerinde korunmasının mümkün olmadığı görülerek 13.11.2001 tarihinde Aydın Müzesi'ne taşınmıştır. Söz konusu başlığın bir benzeri öteki ayağın başlığı olarak iki parça halinde ve daha da tahrip olmuş bir halde bulunmuştur. Bu parçalarda aynı gün ve aynı araçla Müzeye taşınmıştır. Müze de başlığın Mulajı (kopyası) hazırlanarak ören yerine taşınarak orijinal yerine konulmuştur. Kopya o kadar başarılı yapılmış olmalı ki, konulduğu ayağın üstünden ondan da parçalar koparılmak için girişimde bulunulmuştur. Bu durum eski eser kaçakçılarının gözlerinin ne kadar dönmüş olduklarının göstergesidir.

Eski eserler ülkemizin en değerli hazinelerindendir. Onları görmek, tanımak, tanıtmak, korumak yediden yetmişyediye hepimizin temel görevidir. C

KAYNAKLAR

- Homeros, Odysseia (Çev: Azra ERHAT-A.Kadir) İstanbul 1970
Azra ERHAT, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 1978
Bedrettin CÖMERT, Mitoloji ve İkonografi, Ankara 1980
George E. BEAN, Eskiçağda Ege Bölgesi (Çev: İnci DELEMEN) İstanbul 1995
Orhan BİNGÖL, Menderes Magnesiası, Ankara 1998
Çocuk Gözüyle Magnesia, (Derleyen: Işık BİNGÖL) İstanbul 2004
Edith HAMILTON, Mitologya, İstanbul 1974
Latif SANSÜR, "Destek İsteyen Kent,, , Cumhuriyet Dergi, Sayı. 609, 23.11.1997